

БЮДЖЕТ ТАШКИЛОТЛАРИДА ХОДИМЛАРНИНГ ИШ ҲАҚИНИ ҲИСОБЛАШНИ АВТОМАТЛАШТИРИШ

*Хайдарова Наргиза Анваровна –
ТДИУ Бухгалтерия ҳисоби кафедраси
катта ўқитувчиси*

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss2/a15

Аннотация. Мақолада бюджет ташкилотларида ишловчи ходимлар меҳнатига ҳақ тўлашнинг амалдаги тизими, ходимларни меҳнатига ҳақ тўлашни автоматлаштирилганлигини ва шу кунга қадар энг кам иш ҳақи миқдорларни оширилгани ва уларни УзАСБО дастурида ишлатилишини жорий этилиши ва меҳнатга ҳақ тўлаш счётиларини жорий этилиши бўйича илмий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: иш ҳақи, иш ҳақи тизими, рағбатлантириш, базавий лавозим маоши, тариф сетка, миллий даромад, меҳнат миқдори ва сифати, ижодий меҳнат, инновацион иқтисодиёт.

АВТОМАТИЗАЦИЯ РАСЧЕТА ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ СОТРУДНИКОВ В БЮДЖЕТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

*Хайдарова Наргиза Анваровна –
старший преподаватель кафедры «Бухгалтерский учет»
Ташкентского государственного экономического университета*

Аннотация. В данной статье разработаны научные рекомендации по внедрению действующей системы оплаты труда работников, работающих в бюджетных организациях, автоматизации оплаты труда работников и повышения минимального размера оплаты труда на сегодняшний день, а также их использование в программе УзАСБО и введение счетов по оплате труда.

Ключевые слова: заработная плата, система оплаты труда, стимулы, базовый оклад, тарифная ставка, национальный доход, количество и качество труда, творческий труд, инновационная экономика.

AUTOMATION OF EMPLOYEE SALARY CALCULATION IN BUDGET ORGANIZATIONS

*Khaidarova Nargiza Anvarovna –
is a senior teacher of the "Accounting" department
of the Tashkent State University of Economics*

Annotation. This article develops scientific recommendations for the implementation of the current system of remuneration of workers working in budgetary organizations, automation of remuneration of workers and increasing the minimum wage to date, as well as their use in the UzASBO program and the introduction of payroll accounts.

Key words: wages, wage system, incentives, base salary, tariff rate, national income, quantity and quality of labor, creative work, innovative economy.

Кириш. Ҳозирги бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини юритишни автоматлаштирилган бухгалтерия ҳисоби дастурисиз тасаввур қилиб бўлмайди. Сабаби бюджет ташкилотларида кун сайин қайта ишланиши лозим бўлган ахборот миқдори ортиб бормоқда ва иқтисодиёт тараққиёти бу ахборотни қайта ишлашнинг мураккаблашиб боришига олиб келмоқда.

Бюджет ташкилотига режа асосида меҳнат ҳақи фонди белгиланади. Меҳнат ҳақи фонди режадаги ва ҳисоботдаги фондларга бўлинади. Вақтнинг муайян даврида ходимларга меҳнат ҳақи тўлаш учун бюджет ташкилотининг харажатлар сметасида кўзда тутилган пул маблағлари суммаси меҳнат ҳақининг режадаги фонди ҳисобланади. Муайян давр учун штатдаги ва штатдан ташқаридаги ходимларга ҳақиқатда ҳисобланган меҳнат ҳақи суммаси меҳнат ҳақининг ҳисоботдаги фонди ҳисобланади. Меҳ-

нат ҳақи қайси вақтга тўланаётганлиги, миқдори ва бажарилган ишларнинг сифатига қараб асосий ва қўшимча меҳнат ҳақиға бўлинади. Ходимларнинг ишлаган вақти учун ёки бажарган ишларининг миқдори ва сифати учун тўловлар асосий меҳнат ҳақи ҳисобланади. Ходимларга қонунда кўзда тутилган ишламаган вақти (таътил вақти учун тўлов, давлат ва жамоат вазибаларини бажарган даври учун тўлов, ўсмирларга имтиёзли соатлари учун тўлов ва бошқалар) учун тўловлар қўшимча меҳнат ҳақи ҳисобланади. Штатдаги ходимлар сони, меҳнат ҳақи ставкалари, ходимларнинг айрим категориялари иш стажы ва маълумоти ҳақидаги маълумотлар бўйича ҳамда ташкилотларнинг тармоқларини мўлжалланган кенгайтириш бўйича ва бошқа кўрсаткичларни ҳисобга олган ҳолда меҳнат ҳақи фонди ҳисоблаб чиқилади. Бюджет ташкилотларининг штат жадвалларини рўйхатдан ўтказиш:

а) Ўзбекистон Республикаси республика бюджетидида турувчи ташкилотларнинг штат жадваллари – Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигида;

б) Қорақалпоғистон Республикасининг республика бюджетидида, вилоятлар бюджетларида ва Тошкент шаҳрининг шаҳар бюджетидида турувчи ташкилотларнинг штат жадваллари – Қорақалпоғистон Республикаси Молия вазирлигида, вилоятлар ва Тошкент шаҳар молия бошқармаларида;

в) шаҳарлар ва туманлар бюджетидида турувчи ташкилотларнинг штат жадваллари – шаҳарлар, шаҳарларнинг туманлари ва туманлар молия бўлимларида амалга оширилади. Бюджет ташкилотларининг штатларни тасдиқлаш ҳуқуқи берилган раҳбарлари томонидан тасдиқланган штатлар жадваллари рўйхатдан ўтказишга қабул қилинади. Бюджет ташкилотлари ходимларининг лавозим маошлари ва таъриф турлари меҳнат ҳақи тўлаш бўйича тасдиқланган ягона тарификациялаш тизими (ҳалқ таълими тизимида эса базавий таъриф сеткаси) асосида белгиланади, смета бўйича кўзда тутилган меҳнатга ҳақ тўлаш фонди доирасида рўйхатдан ўтказишга қабул қилинади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили.

Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 24 мартдаги “Молия вазирлиги ҳузурида Давлат молиявий назорати инспекцияси фаолиятини ташкил этиш ҳамда бюджет ташкилотларида молиявий назоратни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 129-сонли қарори[7] қабул қилинган.

Мазкур қарорда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 14 февралдаги ПҚ-128-сон “Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидида харажатларининг самарадорлигини янада ошириш ва давлат молиявий назорати органлари фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорига асосан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги тартибдаги Давлат молиявий назорати департаменти ва унинг ҳудудий бошқармалари негизидида Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат молиявий назорати инспекцияси ташкил этилган ва тасдиқланган.

Унда бюджет ташкилотларида иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларни амалга оширишни автоматлаштириш мақсадида бир нечта вазибалар юклатиб қўйилганлиги маълум қилинган. Улар қуйидагиларни ташкил этади:

- 2022 йил 1 майдан бошлаб бюджет ташкилотларида иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларни ходимларнинг банк пластик карталарига ўтказиш учун ходимлар рўйхати (давлат сирни ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотлар бундан мустасно) Молия вазирлигининг ахборот тизимидан Марказий банкнинг ахборот тизими орқали

тегишли тижорат банкининг ахборот тизимида фақат автоматлаштирилган тарзда электрон шаклда юборилади;

- 2023 йил 1 январдан бошлаб Мактабгача таълим вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги ташкилотларнинг ходимларига иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларни автоматлаштирилган ҳолда ҳисоблашда Ҳалқ таълими вазирлигининг тажрибаси жорий этилади.

2023 йил 1 январдан бошлаб бюджет ташкилотларининг бюджет сўровлари, харажатлар сметаси ва штатлар жадвалини қоғоз шаклида расмийлаштириш амалиёти бекор қилинади ҳамда уларни тўлиқ электрон шаклда расмийлаштириш тартиби жорий этилади, бундан давлат сирни ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотлар мустасно деб Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 24 мартдаги 129-сон “Молия вазирлиги ҳузурида Давлат молиявий назорати инспекцияси фаолиятини ташкил этиш ҳамда бюджет ташкилотларида молиявий назоратни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинди ва шу йили кучга киритилди[8].

Аҳоли турмуш даражасини оширишга қаратилган чора-тадбирлар кўламини кенгайтириш ҳамда фуқароларнинг даромадларини изчил ошириб бориш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Иш ҳақи миқдорини ошириш тўғрисида”ги фармонида қуйидагилар келтирилган.

1. 2022 йил 1 июндан бошлаб бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи миқдори 12 фоизга оширилсин.

2. 2022 йил 1 июндан бошлаб Ўзбекистон Республикаси ҳудудида меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори — ойига 920 000 сўм ва базавий ҳисоблаш миқдори — ойига 300 000 сўм этиб белгилансин.

Бунда Ўзбекистон Республикаси Президентидида бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи миқдори оширилиши билан боғлиқ харажатлар Давлат бюджетидида маблағлари ҳисобидан қопланишлигини фармонда белгиланган.

Бюджет ташкилотларида ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича С.У. Меҳмоновнинг Бюджет ҳисоби ўқув қўлланмасининг 248-бетида бюджет ташкилотларида даромад ва харажатларнинг сметалар ижросида амалга оширилиши айтиб ўтилган[9].

М.Остонуқуловнинг Бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби дарслигида ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш ва уни ҳисоблашда асосан бюджет ташкилотларида УзАСБО дастурида харажатлар сметасида кўрсатилган маблағлар бўйича ҳисоблашларни айтиб ўтилган[10].

Кўриниб турибдики, бюджет ташкилотларида меҳнатга ҳақ тўлаш ва бошқа жараёнларни автоматлаштирилган таризда олиб борилади.

Тадқиқот методологияси. Тадқиқот олиб бориш давомида иқтисодий воқелик жараёнларини ўрганишнинг илмий усуллари – умумлаштириш, гуруҳлаштириш ва таққослама усуллар, монографик тадқиқот, иқтисодий таҳлил, статистика, абстракт-мантиқий фикрлаш, қиёсий таққослаш, кузатув, назарий ва амалий ўрганиш, омилли таҳлил, истиқболли прогнозлаш ва бошқа усуллардан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Бюджет ташкилотларида ходимларнинг иш ҳақини ҳисоблашда ташкилотларда УзАСБО дастури орқали автоматлаштирилган тарзда ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг 2010 йил 17 декабрдаги 105-сонли буйруғи билан тасдиқланган, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2010 йил 22 декабрда 2169-сон билан рўйхатга олинган “Бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги йўриқнома”нинг 285-бандига мувофиқ, иш ҳақини ҳисоблаб ёзиш учун қуйидагилар асосий ҳужжатлар ҳисобланади: ташкилотнинг ишга қабул қилганлик, бўшатганлик ва ходимларни тасдиқланган штатлар жадвали ҳамда иш ҳақи ставкаларига мувофиқ жойдан-жойга кўчириш ҳақидаги буйруқлари, 421-шаклдаги фойдаланилган иш вақти ҳисоби, иш ҳақини ҳисоблаш табели ва бошқа ҳужжатлар. Табеллар ташкилот раҳбарининг буйруғи билан тайинланган шахслар томонидан ҳар ойда белгиланган шаклда юритилади. Табеллар бутун ташкилот бўйича ёки тузилмавий бўлинмалар (бўлимлар, бўлинмалар, факультетлар, лабораториялар ва бошқалар)га бўлинган ҳолда юритилади. Ойнинг охирида табель бўйича ишланган кунларнинг умумий миқдори, шунингдек, ортиқча ишланган соатлар аниқланади. Тўлдирилган ва тегишли имзолар билан расмийлаштирилган табель ва бошқа ҳужжатлар белгиланган муддатда иш ҳақини ҳисоблаб ёзиш учун бухгалтерияга топширилади. Иш ҳақини ҳисоблаш табели Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 115, 116, 118-моддаларига асосан тўлдирилади.

Бюджет ташкилотларида иш ҳақи ҳар ойда ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш тизими-вақтбай, иш натижаларига кўра ёки вақтбай-ишбай бўлишига қараб ҳисобланади.

Бунда қуйидаги қоидаларга риоя этилади:

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг тегишли фармонига биноан, 2022 йил 1 июндан бошлаб бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи 12 фоизга оширилади. Ҳужжат аҳоли турмуш даражасини яхшилаш ва фуқаролар даромадларини изчил оширишга қаратилган чора-тадбирлар кўламини кенгайтириш мақсадида қабул қилинди.

2022 йил 1 июндан бошлаб:

- меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори – 920 минг сўм миқдорида (ҳозир 822 минг сўм);
- базавий ҳисоблаш миқдори – 300 минг сўм миқдорида (ҳозир 270 минг сўм) белгиланди.

Фармон билан иш берувчиларга иш ҳақи миқдорини қонунчилик ҳужжатларида белгиланган меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдоридан кам бўлмаган ҳолда тўлашни таъминлаб, иш ҳақи миқдорини меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорига мувофиқ ошириш тавсия этилмоқда[11] деб газета.uz да келтириб ўтилган.

Бюджет ташкилотларида даромад ва харажатлар сметалари ижросини амалга ошириш жараёнида камомадлар, хизмат сафарлари, иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар бўйича ходимлар билан, стипендия тўловлари бўйича талабалар билан ҳисоблашувлар амалга оширилади.

Материал жавобгар шахслар билан йўл қўйилган камомадлар бўйича ҳисоблашувлар амалга оширилади. Бунда мулкый қийматликлар бўйича камомадлар ундириш вақтида бозор қийматида ундирилади. Йўл қўйилган камомадлар инвентаризация далолатномалари орқали акс эттирилади ва меҳнат қонунчилиги талаблари асосида ундирилади. «Инвентаризация жараёнида аниқланган мол-мулк камомади ва ортиқчасининг бухгалтерия ҳисоби ва солиққа тортиш тартиби тўғрисидаги низом»га асосан иш берувчининг мулкига етказилган зарар ҳажми, зарар учун ходимнинг моддий жавобгарлик чегаралари ва тартибини аниқлаш Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси билан тартибга солиниши кўрсатилган. Бир ойлик ўртача иш ҳақидан ошмайдиган етказилган зарар суммасини айбдор ходимдан ундириш иш берувчининг фармойишига мувофиқ амалга оширилади. Фармойиш етказилган зарар аниқланган кундан бошлаб бир ойдан кечикмасдан чиқарилиши мумкин. Бунда зарар ҳажми инвентаризация ўтказиш даврида мазкур жойда амал қилаётган бозор баҳолари бўйича ҳисобланади.

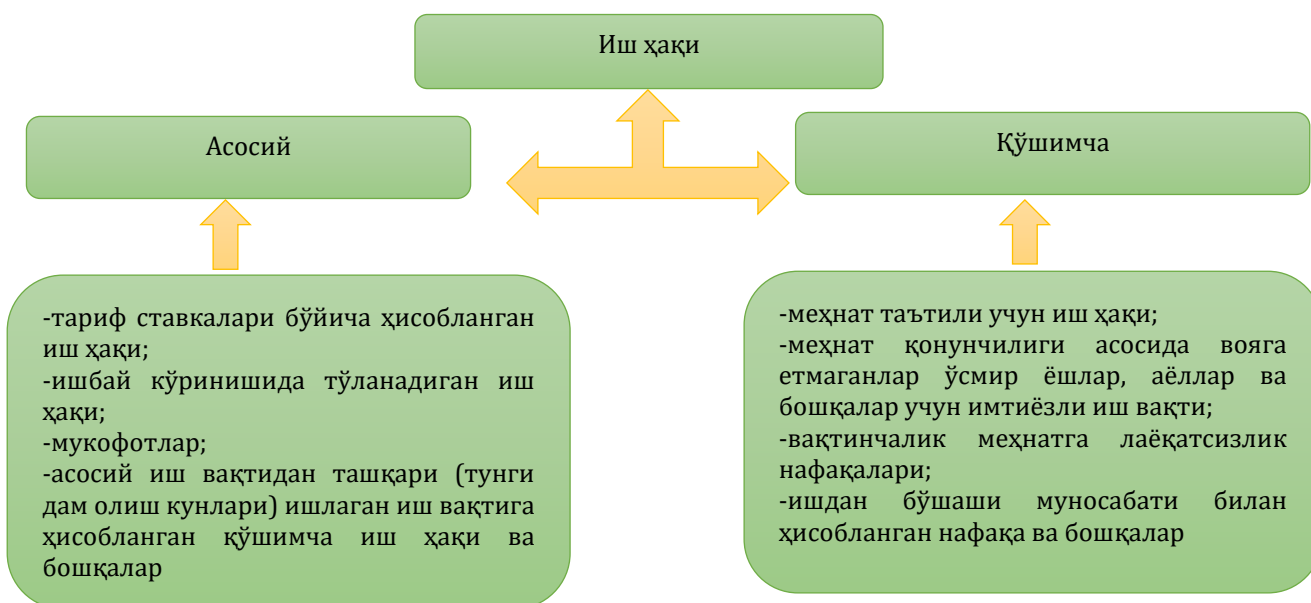
Агар ходимдан ундирилиши лозим бўлган етказилган зарар суммаси унинг ўртача ойлик иш ҳақидан юқори ёки зарар аниқланган кундан бошлаб бир ойлик муддат ўтган бўлса, ундириш суд орқали амалга оширилади. Хизмат сафари харажатлари бўйича ҳисобдор шахслар билан ҳисоблашувлар амалга оширилади.

Аванс ҳисоботига илова қилинган ҳужжатлар ҳисобдор шахс томонидан уларнинг ҳисоботда ёзилиш тартибига қараб рақамлаб чиқилади. Бухгалтерияда аванс ҳисоботлари арифметик текшириб чиқилади, шунингдек, ҳужжатларни тўғри расмийлаштирилганлиги ҳамда

маблағларни муайян мақсадлар учун сарфланганлиги текширилади. Текшириб чиқилган аванс ҳисоботлари ташкилот раҳбари томонидан тасдиқланади. Фойдаланилмаган аванс қолдиғи ҳисобдор шахс томонидан аванс ҳисоботи топширилгандан сўнг уч кундан кечиктирмай ташкилот кассасига қайтарилиши лозим. Ҳисобдор шахсга олдин берилган аванс суммаси тўлиқ қайтарилгандан сўнг янгидан аванс берилади.

Ҳисоби бериладиган суммаларнинг сарфланганлиги ҳақида белгиланган муддатда аванс ҳисоботи топширилмаган ёки фойдаланилмаган аванс қолдиғи кассага қайтарилмаган ҳолларда ташкилотлар бу қарзларни аванс олган шахсларнинг иш ҳақларидан қонунчиликда белгиланган тартибда ушлаб қолиш ҳуқуқига эга. Меҳнат муносабатларини, шу жумладан, ходимлар меҳнатига ҳақ тўлашнинг юридик асосини меҳнат тўғрисидаги қонуний ҳужжатлар, хўжа-

лик субъектларининг жамоа шартномаларини ва бошқа муайян меъёрий ҳужжатлар ташкил этади. Маълумки иш ҳақи, ўз навбатида, асосий ва қўшимча иш ҳақиға бўлинади: Асосий иш ҳақиға, ходимларни ишлаган вақти, бажарган ишининг миқдори ва сифатига асосан ҳисобланган иш ҳақи, тариф ставкалари, окладлар, мукофотлар, асосий иш вақтидан ташқари ишлаган иш вақтиға ҳисобланган қўшимча иш ҳақи, ишчи айбига боғлиқ бўлмаган ҳолда туриб қолишларға ҳисобланган иш ҳақи ва шу каби бошқалар киради. Қўшимча иш ҳақи, бу меҳнат қонунчилигида кўзда тутилган ишчининг ишламаган иш вақти учун ҳисобланган иш ҳақидир. Бунга ишчининг меҳнат таътили учун ҳисобланган иш ҳақи, вояга етмаганлар ўсмир ёшлар, аёллар ва бошқалар учун имтиёзли иш вақти учун ҳисобланган иш ҳақи, ишдан бўшаши муносабати билан ҳисобланган нафақа ва бошқалар киради.

Чизма. Асосий ва қўшимча иш ҳақи таркиби

Меҳнатға ҳақ тўлашни иккита шакли мавжуд: ишбай ва вақтбай. Меҳнат ҳақини ҳисоблашнинг ишбай шаклида иш ҳақи – ишлаб чиқарилган маҳсулот ҳажми, сифати, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар ҳажмиға кўра ҳисобланади. Меҳнат ҳақини ҳисоблашнинг вақтбай шаклида меҳнат ҳақи ишланган иш соатларига мувофиқ, штатлар жадвалидаги таъриф ставкаларига асосланган ҳолда ҳисобланади. Таъриф сеткаси разрядлар ва уларға тегишли таъриф коэффициентлари кўрсатиладиган ҳужжатлардир. Биринчи разряднинг таъриф коэффициенти бирға тенг бўлиб, разряд ортган сари таъриф коэффициенти ҳам ортиб боради. Таъриф ставкаси ишчининг разрядига мувофиқ унға маълум вақт бирлиги (соат, кун) учун тўланадиган ҳақ миқдорини аниқлайди. Одатда таъриф ставкаси биринчи разряд учун белгилана-

ди, қолган разрядлар учун эса биринчи разряд таъриф ставкасини қолган разрядлар таъриф коэффициентига йуналтириш йули билан аниқланади. Ходимнинг меҳнат ҳақини топиш учун разряд бўйича таъриф коэффициентини энг кам иш ҳақи миқдорига кўпайтириш орқали аниқланади.

Бюджет ташкилотларида 173 “Ходимлар билан меҳнатға ҳақ тўлаш бўйича ҳисоб-китоблар” субсчётида ташкилотнинг ходимлари билан иш ҳақининг барча турлари, мукофотлар ва бошқа меҳнатға ҳақ тўлаш билан боғлиқ бўлган ҳисоб-китоблар ҳисобға олинади. Бу субсчётнинг кредит томонида ҳисобланган иш ҳақи суммаси, дебет томонида иш ҳақини тўлаб берилиши, иш ҳақиға нисбатан ушланмалар акс эттирилади.

Бюджет муассаса ва ташкилотлари ходимларининг лавозим тариф
ставкалари микдорлари[12]

Тариф разрядлари	Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 16 сентябрдаги 775-сон қарорининг 1-илоvasида белгиланган ЯТСнинг тариф коэффициентлари	Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 20 майдаги ПФ-138-сон қарорининг 2-банди ва Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 16 сентябрдан 775-сон қарори билан тасдиқланган тариф коэффициентлари асосидаги, 2022 йил 1 июндан бошлаб киритиладиган тариф ставкалари МИҚДОРИ (сўм)
1	1,000	920 000
2	1,053	968 760
3	1,106	1 017 520
4	1,158	1 065 360
5	1,269	1 167 480
6	1,384	1 273 280
7	1,505	1 384 600
8	1,630	1 499 600
9	1,755	1 614 600
10	1,883	1 732 360
11	2,014	1 852 880
12	2,148	1 976 160
13	2,284	2 101 280
14	2,421	2 227 320
15	2,561	2 356 120
16	2,704	2 487 680
17	2,847	2 619 240
18	2,993	2 753 560
19	3,141	2 889 720
20	3,292	3 028 640
21	3,444	3 168 480
22	3,597	3 309 240

Мисол учун оладиган бўлсак, бюджет ташкилотларини ходимларига иш ҳақиға ҳисобланганда, тўланганда ва пластик карточкаларга

ўтказилганда қуйидаги бухгалтерия праводкалари берилади[13].

№	Муомалалар мазмуни	Дт	Кт	Асос бўлувчи жужжат
1.	Ходимларга меҳнат ҳақи ҳисобланганда	231,241, 251, 261,271	173	421-сон шаклдаги фойдаланилган иш вақти ҳисоби ва иш ҳақи ҳисоблаш
2.	Ходимларга ҳисобланган иш ҳақидан ушланмалар амалға оширилганда:	173	160	Бухгалтерия маълумотномаси
	а) даромад солиғи			
	б) Пенсия жамғармасига бадал	173	163	Бухгалтерия маълумотномаси
	в) Ходимлар иш ҳақидан белгиланган тартибда шахсий жамғариб бориладиган Пенсия ҳисобварағи бадаллари	160	162	Бухгалтерия маълумотномаси
	г) Касаба уюшмаси бадали	173	176	Бухгалтерия маълумотномаси
3.	Иш ҳақи кассадан тарқатилганда	173	120	Касса чиқим ордери
4.	Иш ҳақи пластик карточкаларға ўтказиб берилганда	173	232, 11-счётнинг тегишли субсчётлари	Шахсий ҳисобварақлардан кўчирма

Юқоридаги жадвалда бухгалтерия праводкалари ҳам ташкилотда ходимларнинг меҳнатиға ҳақ тўлашнинг автоматлаштирилган дастур асосида ҳисоби юритилиб борилади.

Хулоса ва таклифлар. Бюджет ташкилотларида ходимларнинг иш ҳақини ҳисоблашни автоматлаштиришни ташкил этиш, юритиш ва

уларнинг ҳаракатини ҳисоботларда акс эттириш билан боғлиқ амалиётдаги ҳолатларни кузатиш мумкин.

Дастлабки вақтда бу дастурдан Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти ташкилотлари фойдаланган. Ҳозирги кунда эса «УзАСБО» дастуридан Қорақалпоғистон Республикасидаги бюд-

жет ташкилотларида ҳам тўлиқ фойдаланилмоқда.

Бюджет ташкилотларида «УзАСБО» дастурини қўллашнинг қуйидаги афзалликларини айтиб ўтиш мумкин:

- бюджет ташкилотлари бухгалтерларининг вақтлари тежалади ва иш самараси ошади;
- Молия вазирлиги томонидан ишлаб чиқилаётган бухгалтерия ҳисоботлари ва методик кўрсатмалар ҳамда 2169-рақамли йўриқномага киритиладиган ўзгартириш ва қўшимчалар дастурда намоён булади;
- дастур Web-технологияга асосланган бўлиб, ахборотлар базаси марказлашган ҳолда сақланади;
- дастурдан фойдаланиш интернет тармоғи орқали амалга оширилади;
- «УзАСБО» дастури ғазначилик дастури билан маълумотлар алмашиш имкониятига эга;
- барча фойдаланувчилар дастурнинг охириги версиясидан фойдаланадилар;
- маълумотлар базаси махсус серверларда сақланиб, ҳар кунлик маълумотлар архивация қилиб турилади;

- фойдаланувчининг компьюттери носоз ҳолатга келганида маълумотлар йўқолмайди ва фойдаланувчи бошқа компьюттердан дастурда ишлашни давом эттириш имкониятига эга;

- дастур интернет браузерлари орқали юккланиб, фойдаланувчи компьюттеридан ортиқча жой эгалламайди;

- дастурга кириб ишлаш учун керакли режим танланиб, унинг ичига кирилади ва керакли операциялар бажарилади. Дастурда моддий захиралар ҳисобини юритиш учун унинг асосий менюсидаги Хужжатлар (документы) режимига кириб, ундаги моддий захиралар ҳисоби режимига кириш ва керакли операцияларни танлаш ҳамда реквизитларни кирита бошлаш керак.

«УзАСБО» дастурида самарали ишлаш учун юқорида кўрсатилган муаммоларни ҳал этиш, яъни бюджет ташкилотлари бухгалтерларининг мунтазам малакасини ошириб бориш, шунингдек, бюджет ташкилотлари электр энергия таъминотининг узилиш сабабларини таҳлил қилиш ва уни бартараф этиш орқали унинг доимий равишда таъминланиши ва интернет ишлаш тезлигининг кучайтирилиши мақсадга мувофиқ бўлар эди[13].

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Иш ҳақи миқдорини ошириш тўғрисида”ги фармони. 24.03.2022.
2. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2010 йил 22 декабрда рўйхатдан ўтказилган 2169- сонли буйруғи билан тасдиқланган «Бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги йўриқнома». //http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?act_id=1714689.
3. Остонақулов М. Бюджет ташкилотларида янги бухгалтерия ҳисоби. – Т.: Янги аср авлоди, 2011.
4. Мехмонов С.У. Давлат бюджети ғазна ижроси шароитида бухгалтерия ҳисобини такомиллаштириш масалалари. / «Давлат молиясини ислоҳ қилишнинг долзарб муаммолари» Республика илмий-амалий конференция материаллари. – Т., 2009 йил 2 декабрь. 241–243-б.
5. Хайдарова Н.А. Бюджет ташкилотларида молиявий активлар ҳисобини такомиллаштириш. Монография. – Т., 2021.
6. gazeta.uz. <https://www.gazeta.uz/uz/2022/05/20/wages/>
7. <https://www.norma.uz>.
8. <https://www.norma.uz.04.04.2022> йил
9. С.У.Мехмонов “Бюджет ҳисоби” ўқув қўлланма 248 бет, 260 б.
10. М.Остонақулов “Бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби” 2011 йил
11. gazeta.uz. <https://www.gazeta.uz/uz/2022/05/20/wages/>
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори. Малакаларни баҳолаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва меҳнат бозорини малакали кадрлар билан таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида
13. //Иқтисод ва молия / Экономика и финансы, 2016, 1-сон.

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТГА ЎТИШ ДАВРИДА НОМОДДИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Кадиров Саҳобиддин Шарофович -
Тошкент давлат аграр университети
докторанти

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss2/a16

Аннотация. Мазкур мақолада бухгалтерия ҳисобининг янги объектларидан бири номоддий активлар ҳисобини молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари талаблари асосида ташкил этиш, уларни тан олиш ва баҳолаш услубиёти бўйича фикрлар билдириб ўтилган. Номоддий активлар ҳисобини такомиллаштиришга оид илмий ва амалий тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: номоддий активлар, баҳолаш, тан олиш, патент, лицензия, бухгалтерия ҳисоби, молиявий ҳисобот, молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари.